

GÖSTERGE

ARAM EKİN DURAN
eduran@ekonomist.com.tr

21 yılın en büyük büyümesi

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 1 Eylül tarihinde açıkladığı Dönemsel Gayrisafi Yurtiçi Hasıla verilerine göre, Türkiye ekonomisi 2021'in ikinci çeyreğinde yüzde 21,7 büyüdü. Bu oranda bir çeyreklik büyüme, 1999 yılından itibaren açıklanan yeni serideki en yüksek büyüme oranı olarak da kayıtlara geçti. Büyümenin alt kalemlerine bakmadan önce, bu oranda bir büyümenin temelinde baz etkisi olduğunu not düşelim. Hatırlayacağınız gibi, geçen yılın ikinci çeyreği Türkiye'nin pandemi kaynaklı yoğun tedbirler uyguladığı, uzun kapanmaların yaşandığı bir dönemdi. O dönemde Türkiye ekonomisi yüzde 10,4 küçülmüştü. Şimdi, 2021'in ikinci çeyreğindeki yüzde 21,7'lik büyümede işte bu küçülme döneminden çıkışın etkisi büyük. Zaten, gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ekonomilere bakıldığında, birçoğunda ikinci çeyrek büyümeleri, aynı nedenle iki haneli olarak gerçekleşti.

TÜKETİM HARCAMALARI

Bununla birlikte, Türkiye ekonomisindeki büyümenin alt kalemlerine baktığımızda, iç tüketimdeki artışın yanı sıra sanayi, ihracat ve hizmetler alanlarındaki düzelme dikkat çekiyor. Ekonomist Dergisi'nin bu sayısındaki kapak konusu da zaten büyük sektörlerdeki üretim ve ihracat hamlesine odaklanıyor. Ortaya çıkan tablo, üretici kesimlerde hızlı bir toparlanmaya işaret ediyor. Büyüme verilerine geri dönersek, ana gruplara bakıldığında yerleşik hane halk-

PANDEMİ DÖNEMİNDE BÜYÜME PERFORMANSI

ların tüketim harcamaları 2021 yılı ikinci çeyreğinde yıllık yüzde 22,9 arttı. Devletin nihai tüketim harcamalarında büyüme ise yüzde 4,2'de kaldı. İhracat, 2021 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 60 ithalat ise yüzde 19,2 büyüdü. Bu rakamların ardından ikinci çeyrekte büyümeye en büyük katkı 13,8 puanla özel tüketimden geldi. Özel tüketimi 6,9 puanla net ihracat izlerken, yatırımlardan 5,4 katkı geldi. Bu dönemde devletin nihai harcamalarından gelen katkı ise 0,7 puanda kaldı. Stoklar ise büyümeden 5 puan götürdü. Öte yandan bir önceki çeyreğe göre büyümenin yüzde 0,9'da kalması da dikkat çekici. Beklentiler yüzde 1'in üzerinde bir büyüme üzerinde yoğunlaşıyordu.

DEVLET KISTI, VATANDAŞ HARCADI

Alanlar	Büyümeye Katkı (Puan)
Hanehalkı tüketimi	13,66
İhracat	10,78
Hizmetler	8,92
Sanayi	7,47
Devlet harcamaları	0,67

Kaynak: TÜİK

KRİZİ ATLATAMAYANLAR

Verilere göre yılın ikinci çeyreğinde yıllık bazda en yüksek büyüme performansına hizmetler sektörü imza attı. Buna göre hizmetler sektörü yüzde 45,8 büyüdü. Hizmetler sektörünü yüzde 40,5 büyümeyle sanayi takip etti. İnşaatta büyüme yüzde 3,1 seviyesinde kalırken ve tarım, ormancılık ve balıkçılıkta ise yüzde 2,3 oldu. Finans ve sigorta faaliyetleri ise ikinci çeyrekte yüzde 22,7 daraldı. TÜİK verilerine göre birinci çeyrekte Türkiye ekonomisinin büyüklüğü TL bazında cari fiyatlarla geçen yılın aynı çeyreğine göre yüzde 52,4 artarak 1 trilyon 581 milyar 120 milyon TL oldu, dolar bazında ise ekonominin büyüklüğü 765 milyar 138 milyon dolar olarak hesaplandı.

"Yılsonu büyümesi yüzde 10'u görebilir"

"Bu yüzde 21,7'lik büyüme, geçtiğimiz yılın ikinci çeyreğine göre değerlendirilmeli. Bunu vurgulamamın sebebi de geçtiğimiz yılın ikinci çeyreğinde Türkiye ekonomisinin çok ciddi bir daralmaya gitmiş olması. Kapatma tedbirlerinin en yoğun olduğu o dönemde Türkiye yüzde 10 küçülmüştü. Dolayısıyla orada zaten çok ciddi bir küçülme olduğu için bunun üzerine bir baz etkisiyle yüksek bir büyümeye ulaşmış gözüküyoruz. 2021 yılı büyümesinin yüzde 5,5 civarında olacağı öngörülmüyordu. Ama bu rakamlar biraz daha olumlu geldiği için aslında şu anda biraz daha yükselebilir diye gözüküyor. Yani yavaş yavaş büyümeyi yüzde 9'lar civarına, belki bazıları yüzde 10'lara revize edeceklerdir diye düşünüyorum."

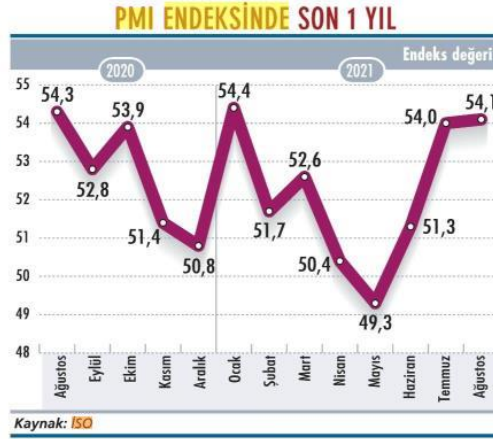
PROF. DR. CEYHAN ELGİN
BOĞAZICI ÜNİVERSİTESİ

İmalat sanayinde toparlanma sürüyor

Ekonomik büyümenin öncü göstergesi olan imalat **sanayi** performansında referans kabul edilen **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye** İmalat PMI, ağustosta 54,1'e yükselerek imalat sektörünün performansında güçlü iyileşmeye işaret etti. Üst üste üç aydır yükselen İmalat PMI ağustos ayında, ocak ayından bu yana görülen en yüksek düzeyine ulaştı. Müşteri talebindeki iyileşme ve yakın zamanda Covid-19 kısıtlamalarının gevşetilmesi, yeni siparişlerdeki güçlü artışın ağustos ayında da devam etmesini sağladı. Özellikle yeni ihracat siparişlerinde keskin büyüme kaydedildi. Ayrıca ağustos verilerine göre, takip edilen 10 sektörden biri hariç tamamı ağustosta üretim artışı sağladı.

En güçlü büyüme, hızlı şekilde toparlanan kara ve deniz taşıtları üretiminde gerçekleşti. Giyim ve deri ürünleri, tekstil, makine ve metal ürünler sektörlerinde de üretim belirgin iyileşmeler gösterdi. Üretimi yavaşlayan tek sektör metalik olmayan mineral ürünler sektörü oldu. Sektörlerin çoğunun yeni siparişlerinde de

artış gözlenirken birkaç sektör özellikle ihracatta güçlü performans sergiledi.

İSTİHDAM ARTIŞI

İSO tarafından yapılan analizde, şirketlerin iş yüklerini karşılama çabalarının satın alma faaliyetlerinde ve istihdamda daha belirgin artışları beraberinde getirdiği vurgulandı. İstihdamda ocak ayından beri en yüksek artış gerçekleşti. İmalatçılar birikmiş işlerinin artmasına engel olabildiler ve

birikmiş işler üst üste ikinci ay yatay seyretti.

Bazı anket katılımcıları, istihdamın artırılması ihtiyacına vurgu yaptı. Tedarik zincirlerindeki gecikmeler, girdi temin etmeye yönelik çabaları olumsuz etkilemeye devam etti. Bu durum, girdi maliyetlerinde ve nihai ürün fiyatlarında keskin artışların devam etmesine katkı yaptı. Buna rağmen ağustosta enflasyonist baskılar gevşeme belirtileri de gösterdi. Ağustos ayında hem girdi hem de nihai ürün stokları arttı. Girdi stoklarında son 12 ayın, nihai ürün stokları ise son 69 ayın ilk artışı kaydedildi.

Dış ticaret açığı yüzde 50'den fazla arttı

Dış ticaret açığı temmuzda bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 51,3 artarak 2 milyar 827 milyon dolardan 4 milyar 278 milyon dolara yükseldi. TÜİK tarafından açıklanan veriler, piyasa beklentilerine paralel şekilde geldi. Ocak-temmuz döneminde dış ticaret açığı yüzde 4,7 azalarak 26 milyar 720 milyon dolardan, 25 milyar 477 milyon dolara geriledi. İhracatın ithalatı karşılama oranı 2020 ocak-temmuz döneminde yüzde 77,1 iken, 2021 yılının aynı döneminde yüzde 82,6'ya yükseldi.

İhracat 2021 yılı ocak-temmuz döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 34,9 artarak 121 milyar 325 milyon dolar olurken, ithalat yüzde 25,8 artarak 146 milyar 802 milyon dolar olarak gerçekleşti. Temmuz ayında ihracatta ilk sırayı 1 milyar 446 milyon dolar ile Almanya aldı. Almanya'yı sırasıyla ABD (1 milyar 57 milyon dolar), Britanya (983 milyon dolar), İtalya (803 milyon dolar) ve Irak (772 milyon dolar) izledi. İlk beş ülkeye yapılan ihracat, toplam ihracatın yüzde 30,8'ini oluşturdu.